

आदिवासी विकास विभागाच्या
आश्रमशाळेतील मुख्याध्यापक, शिक्षक,
अधीक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांनी
विद्यार्थी / विद्यार्थींनीना द्यावयाच्या
वागणूकीबाबत-

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२
शासन परिपत्रक क्रमांक : शाआशा-२००९/प्र.क्र.८६/का.१३
दिनांक :-०९ एप्रिल, २००९.

शासन परिपत्रक : आदिवासी आश्रमशाळेतील विद्यार्थी व विद्यार्थींनी त्यांचे आई-वडिल व कुटुंबियांपासून लांब राहून शिक्षण घेत असतात. लहान वयात ते आश्रमशाळेत रहात असल्याने त्यांचे मन अत्यंत कोमल व संवेदनशील असते. आश्रमशाळेतील सर्व कर्मचारीवर्गाने याबाबतची पूर्ण जाणीव ठेवून विद्यार्थ्यांचे व विद्यार्थींनींचे कोमल व संवेदनशील मन नेहमी लक्षात ठेवून त्यांना अत्यंत प्रेमाने व स्नेहपूर्वक वागणूक देणे गरजेचे आहे. सदर विद्यार्थ्यांचे व विद्यार्थींनींचे शिक्षण, स्वास्थ्य, सुरक्षा, पालन पोषण इत्यादींची संपूर्ण जबाबदारी आश्रमशाळेत कार्यरत असलेले मुख्याध्यापक, अधीक्षक, शिक्षक, स्वयंपाकी, कामाठी इत्यादींची असून आश्रमशाळेतील सदर कर्मचाऱ्यांच्या कर्तव्यपरायणता, कार्यतत्परता इत्यादींवर सदर विद्यार्थ्यांचे शिक्षण, स्वास्थ्य, सुरक्षा इत्यादी अवलंबून असते.

२. आश्रमशाळेतील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांची कर्तव्ये आणि जबाबदाच्या निश्चित करण्यात आलेल्या आहेत. तथापि शासनाच्या असे निर्दर्शनास आले की, काही ठिकाणी कर्मचारीवर्ग त्यांच्या जबाबदाच्या व्यवस्थितरित्या पार पाडीत नाहीत. तसेच विद्यार्थ्यांना अपेक्षित व योग्य वागणूक दिली जात नाही. शासनाच्या असेही निर्दर्शनास आले आहे की, आश्रमशाळेमध्ये विद्यार्थी-विद्यार्थींनींकडून लहान-सहान घटना घडल्यास संबंधित मुख्याध्यापक / अधीक्षक हे त्यांचेकडून लेखी स्वरूपात जबाब लिहून घेतात आणि त्या जबाबामध्ये त्यांच्याकडून लहान चुकांचा उल्लेख करून घेवून पुढील होणाऱ्या कार्यवाहीसाठी संबंधित विद्यार्थी जबाबदार राहील असे नमूद करून घेतात व त्यांचे मनावर दडपण आणतात. असे प्रकार अत्यंत अयोग्य असून अमानवीय आहेत. काही कर्मचाऱ्यांकडून होणाऱ्या अशा वागणूकीमुळे विद्यार्थ्यांच्या कोमल मनावर गंभीर परिणाम होतो. कर्मचाऱ्यांकडून योग्य वागणूक न मिळाल्याने व विद्यार्थींकडून लेखी जबाब घेतल्यामुळे त्या विद्यार्थ्यांच्या मनावर इतका घातक परिणाम होतो की, विद्यार्थी घाबरून अत्यंत टोकाचे पाऊल उचलतात व त्यामुळे काही शाळांत अत्यंत वाईट घटना घडतात. अशीच एक दुःखद घटना तेरुंगण, ता.आंबेगाव, जि.पुणे येथील आश्रमशाळेत घडलेली आहे. सदर घटना अत्यंत दुःखद, दुर्दैवी व गंभीर स्वरूपाची असून शासनाने याची गंभीर दखल घेतली आहे.

३. तरी सर्व संबंधित कर्मचाऱ्यांना याव्वारे निर्देश देण्यात येत आहेत की, यापुढे कोणत्याही मुख्याध्यापकाने / अधीक्षकाने किंवा शिक्षक/ शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांनी विद्यार्थ्यांकडून त्यांच्या चुकांबाबत कोणत्याही प्रकारे लेखी स्वरूपात जबाब लिहून घेऊ नये. तसेच विद्यार्थ्यांच्या मनावर विपरित परिणाम होईल असे कोणतेही कृत्य करु नये व त्यांचेवर दडपण आणू नये. जर कोणत्याही कर्मचाऱ्याने विद्यार्थ्यांकडून अशा प्रकारे जबाब लिहून घेतल्याचे निर्दर्शनास आल्यास सक्षम अधिकाऱ्यांनी संबंधित कर्मचाऱ्यांविरुद्ध शिस्तभंगाची कठोर कारवाई करावी. कोणत्याही विद्यार्थ्यांबाबत काही तक्रार असल्यास संबंधित मुख्याध्यापकांनी प्रथम विद्यार्थ्यांच्या पालकांशी संपर्क साधून त्यांना त्याबाबत माहिती द्यावी. विद्यार्थी व पालक यांना विश्वासात घेवून विद्यार्थ्यांची चूक सुधारण्याचा प्रयत्न करण्यात यावा. सर्व संबंधित अधिकारी ज्यावेळी आश्रमशाळेचे निरीक्षण / तपासणी करतील त्यावेळी त्यांनी याबाबत कटाक्षाने लक्ष द्यावे व वरील प्रमाणे विद्यार्थ्यांचे लेखी स्वरूपात जबाब घेतल्याचे आढळून आल्यास संबंधित कर्मचाऱ्यांविरुद्ध तात्काळ शिस्तभंगाची व निलंबनाची कारवाई करावी.

४. सर्व प्रकल्प अधिकाऱ्यांनी सदर आदेश त्यांच्या नियंत्रणाखालील आश्रमशाळांच्या सर्व कर्मचाऱ्यांच्या निर्दर्शनास आणावेत व सदर आदेशांची काटेकोरपणे अंमलबजावणी होईल याची दक्षता घ्यावी.

५. हे शासन परिपत्रक शासनाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आले असून त्याचा सांकेतांक क्रमांक २००९०४९५१७२५५१०१ आहे.

६. सदर आदेश तात्काळ अंमलात येतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(ग.गो.पंचमुखी)
शासनाचे सह सचिव

आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक
आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे
सर्व अपर आयुक्त, आदिवासी विकास नाशिक /ठाणे / नागपूर / अमरावती
सर्व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प,
सर्व सह सचिव / उप सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
सर्व कार्यासने, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
सर्व मुख्याध्यापक, शासकीय व अनुदानित आश्रमशाळा
सर्व अधिक्षक, शासकीय आदिवासी वसतिगृहे (मुलांचे/मुलींचे)
निवड नस्ती

.....